Marjaana Maisonlahti

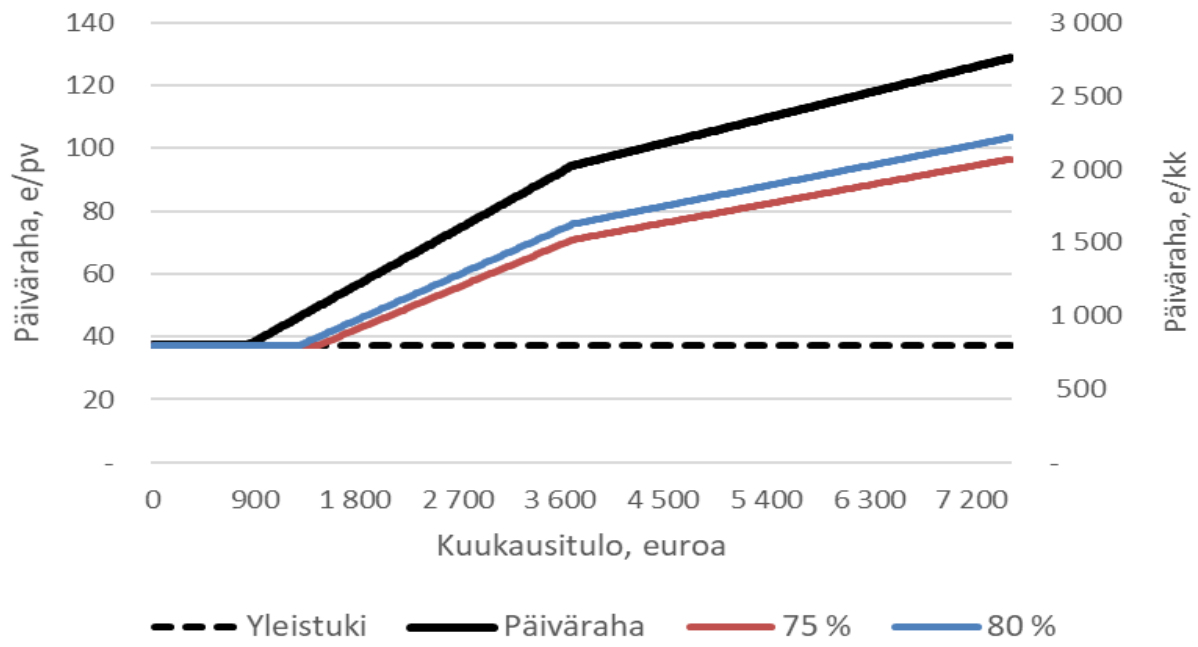
Visualisoinnit, hallituksen esitys eduskunnalle työttömyysturvan yhdistelmävakuutusta koskevaksi lainsäädännöksi (HE 144/2026 vp)

Pyydettynä lisäselvityksenä sosiaali- ja terveysministeriö toimittaa seuraavan hallituksen esityksessä ehdotettuja muutoksia koskevan kuvauksen.

1 Ansiopäivärahan muodostuminen

Alla olevassa kuviossa 1 esitetään yleistuen ja eri tulotasoilla muodostuvan ansiopäivärahan määrät suhteessa toisiinsa. Ansiopäivärahan osalta esitetään täyden ansiopäivärahan määrä, ja ansiopäivärahan määrä, kun sitä on alennettu 20 tai 25 %:lla.

Kuvio 1

Nykytila

- Jos henkilö ei ole työttömyyskassan jäsen, tai jos hän on työttömyyskassan jäsen, mutta työssäoloehto ei ole täyttynyt palkansaajana tai yrittäjänä, hänelle maksetaan yleistukea.
- Matalimmillaan ansiopäiväraha voi olla yleistuen suuruisen perusosan suuruinen.
- Nykytilassa ansiopäiväraha voi perustua vain joko palkansaajana täytetyn työssäoloehdon mukaisiin palkkatuloihin tai yrittäjänä täytetyn työssäoloehdon mukaisiin yrittäjän vakuutustuloihin.
- Työssäoloehdossa tai ansiopäivärahan perusteena huomioitavassa tulossa ei voi yhdistää näitä kahta lähdettä.

- Siksi sekä palkkatyössä että yrittäjänä työllistyvällä henkilöllä ansiopäiväraha perustuu vain joko palkkatuloihin tai vain yrittäjän vakuutustuloon.

  Esimerkki 1: Henkilöllä on palkkatuloa 1 800 euroa kuukaudessa ja yritystoiminnan vakuutustuloa 1 800 euroa kuukaudessa. Ansiopäiväraha perustuu – sen mukaan, kumpaa työllistymistä henkilö on vakuuttanut – joko vain palkkatuloon tai vain yritystoiminnan vakuutustuloon. 1 800 euron kuukausituloon perustuva täysi ansiopäiväraha on edellä olevan kuvion mukaisesti noin 1 219 euroa kuukaudessa.

Muutos

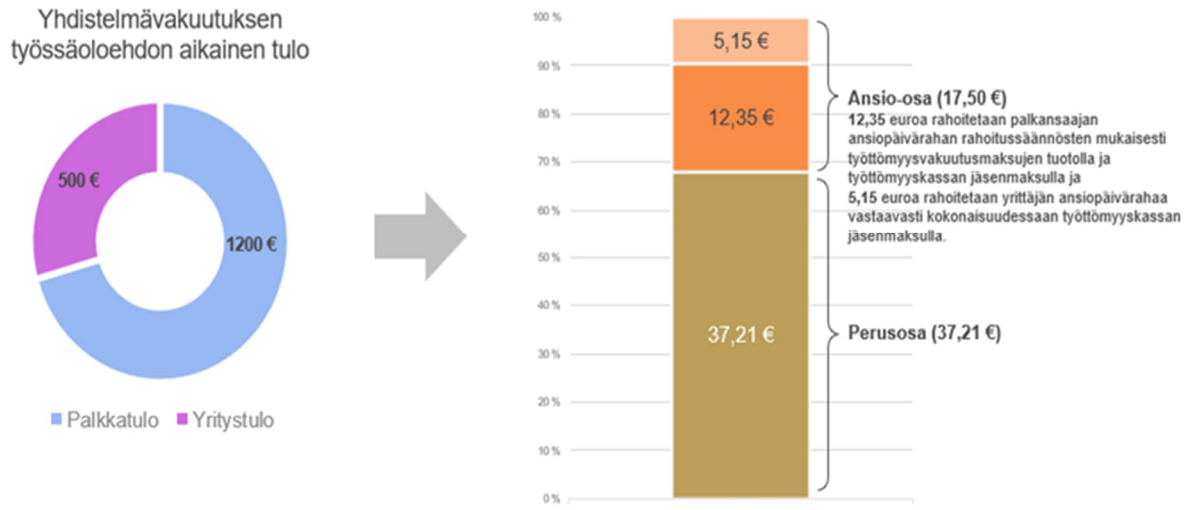
- Yhdistelmävakuutuksessa henkilö, joka on **vakuuttanut sekä palkkatyönsä että yritystoimintansa** työttömyyskassassa, saisi työssäoloehdon täyttyessä ansiopäivärahan, joka perustuu palkan ja yritystoiminnan vakuutustulon yhteissummaan.

  Esimerkki 2: Henkilöllä on palkkatuloa 1 800 euroa kuukaudessa ja yritystoiminnan vakuutustuloa 1 800 euroa kuukaudessa. Tulojen yhteismäärään 3 600 euroa kuukaudessa perustuva täysi ansiopäiväraha on edellä olevan kuvion mukaisesti noin 1 997 euroa kuukaudessa.

- **Muutoksesta huolimatta** jokainen palkkatyötä ja yritystoimintaa yhdistävä voisi jatkossakin valita, että hän vakuuttaa joko vain palkkatulonsa tai vai yritystoiminnan vakuutustulonsa, jolloin ansiopäiväraha määräytyisi kuten esimerkissä 1.

- Hallituksen esityksessä ansiopäivärahan määräytymistä ja sen rahoitusta on kuvattu seuraavalla kuviolla

Kuvio 2

- Toisin kuin esimerkissä 1 tai 2, tässä esimerkissä sekä palkkatyönsä että yritystoimintansa vakuuttaneella eli yhdistelmävakuutetulla tulot jakautuvat siten, että palkkatulon määrä kuukaudessa on 1 200 euroa ja yritystoiminnan vakuutustulon määrä on 500 euroa kuukaudessa.

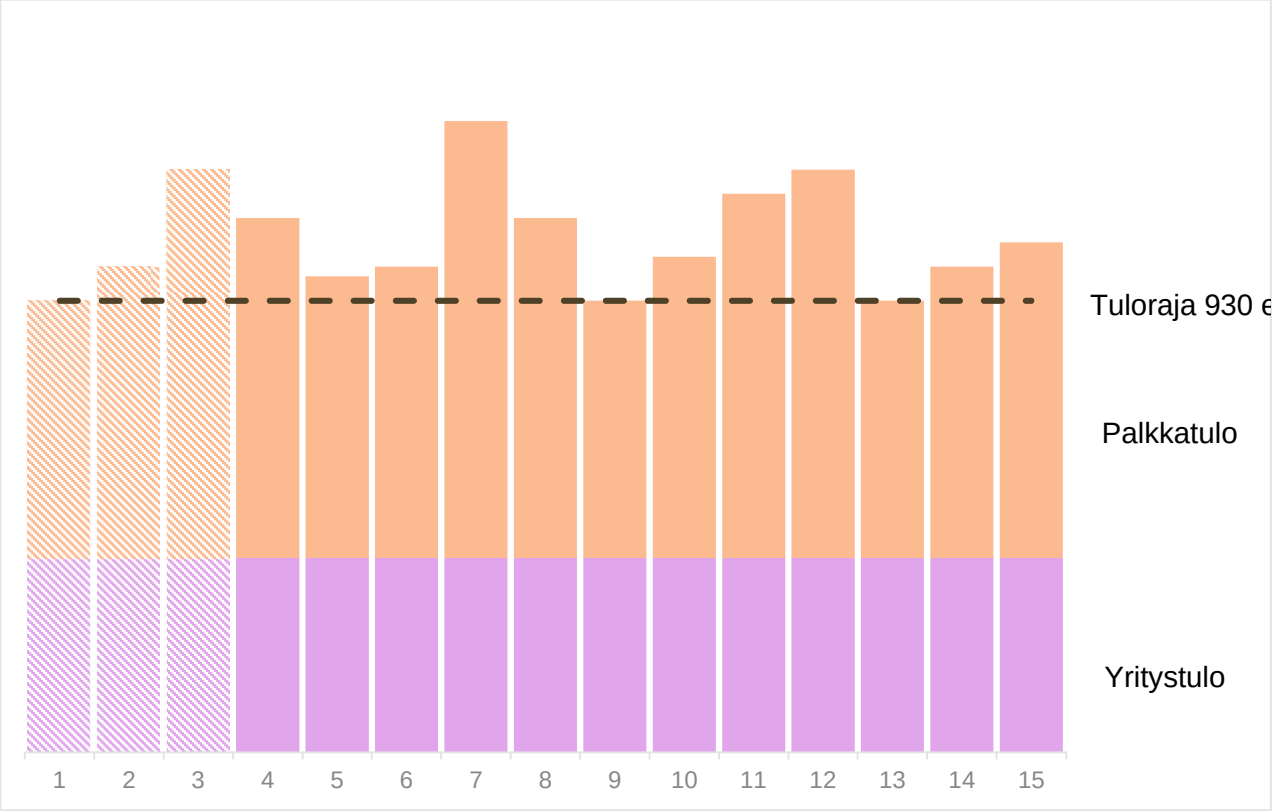
- Nykytilassa yritystoiminnan vakuutustulo ei riitä kerryttämään yrittäjän työssäoloehtoa, jolloin henkilö ei voisi saada yrittäjän ansiopäivärahaa.

- Nykytilassa palkkatulo 1 200 euroa kuukaudessa oikeuttaisi henkilön kuukaudessa 959,30 euron suuruiseen ansiopäivärahaan.
    - Jos yritystoiminnassa työllistyminen jatkuisi työttömyysaikana ja sovittelussa huomioitava tulo olisi 500 euroa, soviteltu ansiopäiväraha olisi noin 654 euroa kuukaudessa.
- Yhdistelmävakuutettuna henkilön ansiopäiväraha perustuisi tuloon 1 700 euroa kuukaudessa, ja ansiopäivärahan määrä olisi 1 175,70 euroa kuukaudessa.
    - Jos yritystoiminnassa työllistyminen jatkuisi työttömyysaikana ja sovittelussa huomioitava tulo olisi 500 euroa, soviteltu ansiopäiväraha olisi noin 925,70 euroa kuukaudessa.

2 Yhdistelmävakuutetun työssäoloehto

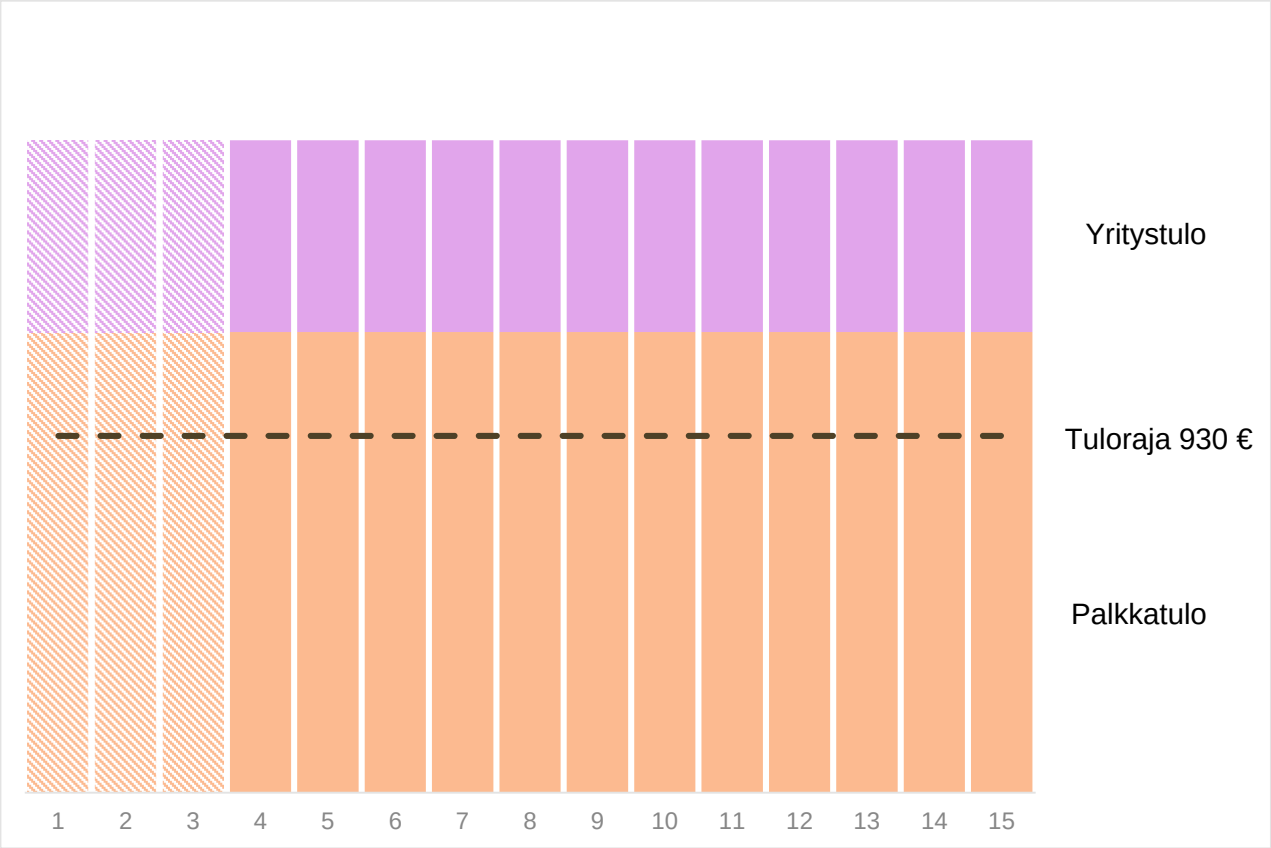
- Yhdistelmävakuutetun työssäoloehdon kertymistä voidaan kuvata seuraavasti:

Kaavio 1.

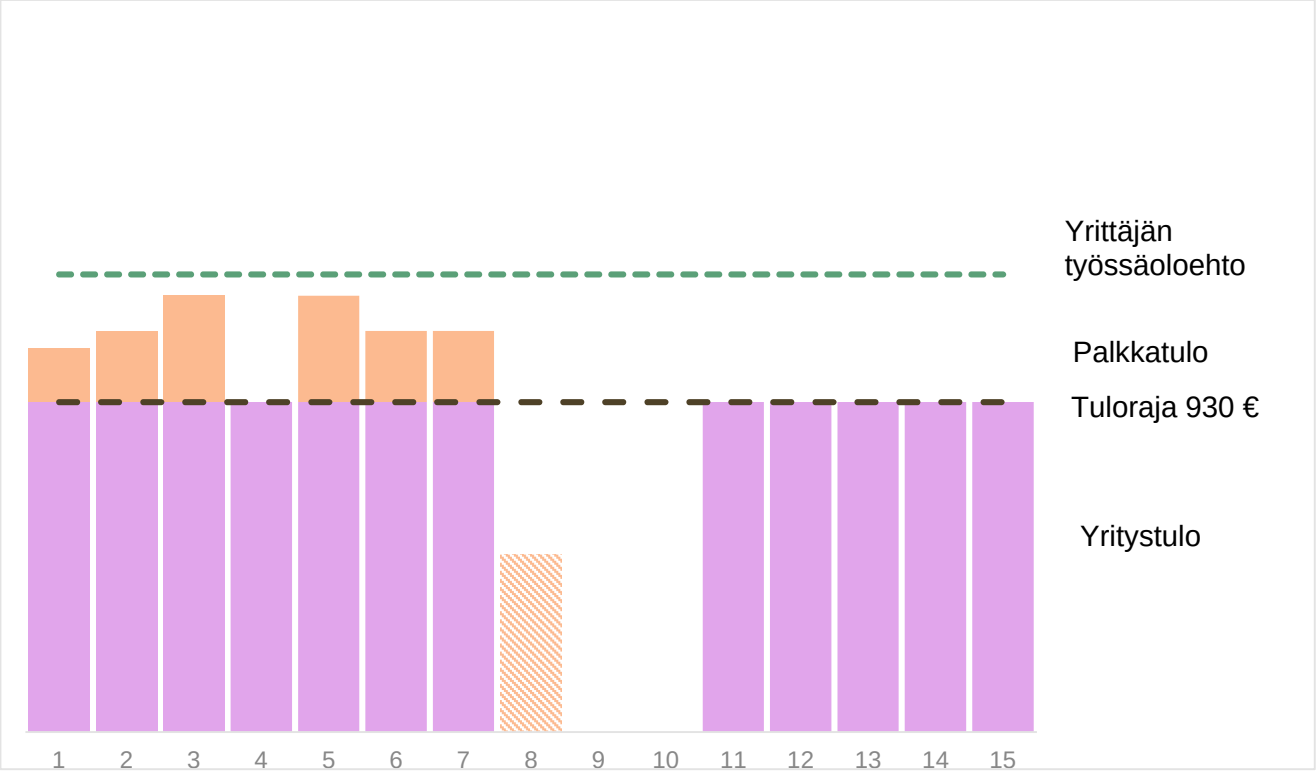
- Esimerkin henkilö ei kerrytä yrittäjän työssäoloehtoa, koska yritystoiminnan vakuutustuloa on vähemmän kuin 1290 euroa kuukaudessa.
- Joinakin kuukausina palkansaajan työssäoloehto voisi kertyä nk. puolikkaina kuukausina (kuukaudet, joina tuloa on alle 930 euroa mutta vähintään 465 euroa). Henkilölle ei kuitenkaan kertyisi ansiopäivärahan ansio-osaa, mikä vaatii 930 euroa/kk ylittävät tulot.
- Yhdistelmävakuutettuna kuukaudet täyttävät yhdistelmävakuutuksen työssäoloehdon edellyttämän 930 euroa kuukaudessa.

Kaavio 2.

- Kaavio 2 vastaa kuviota 2.
- Henkilö täyttäisi nykyisellään palkansaajan työssäoloehdon, mutta pystyy vakuuttamaan yhdistelmävakuutuksessa lisäksi yritystulonsa ja näin nostamaan päivärahaansa korkeammaksi kuin pelkkä palkansaajan ansiopäiväraha.

Kaavio 3.

- Henkilö ei vakuutustulolla 930 euroa kuukaudessa voi kerryttää yrittäjän työssäoloehtoa, jonka vähimmäistulovaatimus on 1290 euroa kuukaudessa.
- Satunnainen palkkatyö ei riitä yksinään kerryttämään palkansaajan työssäoloehtoa.
- Hän voisi kuitenkin täyttää yhdistelmävakuutuksen työssäoloehdon, koska hänellä löytyy tarkastelujaksolta 12 työssäoloehdon täyttävää kuukautta. Vastaavasti kuin palkansaajan ja yrittäjän työssäoloehdon kohdalla, työllistymisen ei tarvitse olla yhdenjaksoista.

3 Työskentelyapurahat ja perhehoitajan hoitopalkkio

Nykytila, työssäoloehdon kertyminen ja tarkastelujakso

- Sekä palkansaajan että yrittäjän työssäoloehdon tarkastelujaksoa (palkansaajalla 28 kuukautta, yrittäjällä 48 kuukautta) on mahdollista pidentää enintään 7 vuodella, jos henkilöllä on hyväksyttävä syy olla pois työmarkkinoilta.
- Työskentelyapurahakausi on tällainen hyväksyttävä syy.
- Perhehoitajana toimiminen on tällainen hyväksyttävä syy, jos siihen ei liity ansaintarkoitusta ja toiminta estää työmarkkinoilla olemisen.
- Käytännössä tarkastelujakson pidentäminen tarkoittaa sitä, että työttömyyskassaan kuuluvalla ansiopäivärahaoikeutta tutkittaessa oikeus voi perustua työskentelyapurahakautta tai perhehoitajana toimimista edeltävään palkkatyöhön tai yritystoimintaan.

Muutos, työssäoloehdon kertyminen ja tarkastelujakso

- Esityksessä ehdotetaan, että jatkossa perhehoitajan hoitopalkkio ja Suomesta tieteelliseen tai taiteelliseen työskentelyyn myönnetty työskentelyapuraha olisi mahdollista vakuuttaa työttömyyden varalle.
- Tästä seuraa, että kumpikaan toiminta ei jatkossa voisi pidentää työssäoloehdon tarkastelujaksoa.

Esimerkki 1. Henkilö X on viimeisten kolmen vuoden aikana työskennellyt palkkatyöntekijänä ja apurahatutkijana[1] seuraavasti:

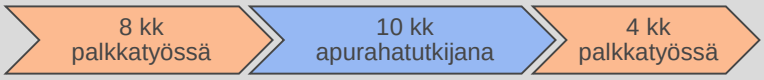

Nykytila: Työssäoloehdon tarkastelujaksoa pidennetään apurahatyöskentelyn ajalta (24 kk), jolloin palkansaajan työssäoloehtoon lasketaan mukaan apurahatyöskentelyä edeltänyt palkkatyö (4 kk), joka huomioidaan myös ansiopäivärahan määrässä. Apurahatyöskentelyä ei huomioida ansiopäivärahan määrässä eikä se kerrytä palkansaajan (tai yrittäjän) työssäoloehtoa.	**Muutos:** Apurahatyöskentely ei enää missään tilanteessa pidentäisi työssäoloehdon tarkastelujaksoa. **Jos henkilö X <u>on</u> vakuuttautunut yhdistelmävakuutettuna:** Yhdistelmävakuutetun työssäoloehdon täyttymistä tarkastellaan edeltävien 28 kuukauden ajalta. Tälle ajalle henkilöllä X sijoittuu sekä palkkatyötä että apurahatyöskentelyä, jotka molemmat kerryttävät yhdistelmävakuutetun työssäoloehtoa ja huomioidaan myös ansiopäivärahan määrässä. **Jos henkilö X <u>ei ole</u> vakuuttautunut yhdistelmävakuutettuna tai vakuuttanut työskentelyapurahaansa ainoana tulona:** Apurahatyöskentely ei kerrytä työssäoloehtoa eikä sitä huomioida ansiopäivärahan määrässä. Koska 4 kuukauden ja 8 kuukauden palkkatyön jaksot eivät mahdu 28 kuukauden tarkastelujakson sisälle, Henkilöllä X ei täyty myöskään palkansaajan työssäoloehto. Työttömyysajan etuutena on mahdollista saada ainoastaan yleistukea.

- Kuten esimerkistä 1 ilmenee, osalla henkilöistä muutos voi johtaa heikennykseen nykytilaan verrattuna.
- Vaikutus on riippuvainen työskentelyn kestosta.
- Tilanne vastaisi kuitenkin nykytilaa sikäli, että vakuuttamiskelpoinen toiminta, eli nykytilassa palkkatyö ja yritystoiminta eivät pääsääntöisesti pidennä tarkastelujaksoa
    - poikkeuksena tähän eräät palkkatukityön tilanteet
- Seuraavalla sivulla olevassa esimerkissä 2 avataan työskentelyapurahakauden keston vaikutusta.

[1] Vastaava muutos koskee perhepäivähoitajana toimimista

Esimerkki 2. Henkilö Y on viimeisten kahden vuoden aikana työskennellyt palkkatyöntekijänä ja apurahatutkijana seuraavasti:

Nykytila: Työssäoloehdon tarkastelujaksoa pidennetään apurahatyöskentelyn ajalta (10 kk) eikä apurahatyöskentely kerrytä palkansaajan (tai yrittäjän) työssäoloehtoa. Työskentelyapurahaa ei myöskään huomioida ansiopäivärahan määrässä. Jos henkilö on vakuuttanut itsensä palkansaajakassassa, hän voi saada palkansaajan ansiopäivärahaa, sillä palkansaajan työssäoloehto täyttyy.	**Muutos:** Apurahatyöskentely ei enää missään tilanteessa pidentäisi työssäoloehdon tarkastelujaksoa. **Jos henkilö Y on vakuuttautunut yhdistelmävakuutettuna:** Yhdistelmävakuutetun työssäoloehdon täyttymistä tarkastellaan edeltävien 28 kuukauden ajalta**.** Tälle ajalle henkilöllä Y sijoittuu sekä palkkatyötä että apurahatyöskentelyä, jotka molemmat kerryttävät yhdistelmävakuutetun työssäoloehtoa ja huomioidaan myös ansiopäivärahan määrässä. **Jos henkilö Y ei ole vakuuttautunut yhdistelmävakuutettuna tai vakuuttanut työskentelyapurahaansa ainoana tulona:** Jos henkilö Y on vakuuttautunut palkansaajana, palkansaajan työssäoloehto täyttyy, sillä henkilö Y on edeltävien 28 kuukauden aikana saanut palkkatuloja 12 kuukautena (apurahakautta edeltävä ja sen jälkeen tuleva palkkatyö). Työskentelyapurahalla työskennellyt kuukaudet eivät vaikuta hänen palkansaajan ansiopäivärahansa määrään.

Nykytila, sovittelu

- Nykytilassa Suomesta tieteelliseen tai taiteelliseen työhön myönnettyä työskentelyapurahaa ei sovitella.
- Perhehoitajan hoitopalkkio sovitellaan, jos siihen liittyy ansaintatarkoitus. Jos ansaintatarkoitusta ei ole, sitä ei sovitella.
- Kumpikin tulolaji voidaan ottaa huomioon yleistuen tarveharkinnassa.

Muutos, sovittelu

- Esityksessä ehdotetaan, että jatkossa perhehoitajan hoitopalkkio ja Suomesta tieteelliseen tai taiteelliseen työskentelyyn myönnetty työskentelyapuraha olisi mahdollista vakuuttaa työttömyyden varalle.
- Tästä seuraa, että kumpikin tulolaji olisi jatkossa soviteltavaa tuloa. Tämä koskisi myös yleistukea. Tulot poistuisivat tarveharkinnasta.

4 Työttömyyskassan toiminta ja toimiala

Nykytila, työttömyyskassan toiminta ja toimiala

- Työttömyyskassat jakautuvat joko vain palkkatyöntekijöitä tai vain yrittäjiä vakuuttaviin työttömyyskassoihin

- Koska työttömyyskassat vakuuttavat vain yhtä tulolajia, ne tarvitsevat vain yhden jäsenmaksun ja yhden niin kutsutun tasoitusrahaston eli puskurin, jolla tasoitetaan äkillisiä jäsenmaksun muutospaineita

Muutos, työttömyyskassan toiminta ja toimiala

- Työttömyyskassat voisivat jatkossakin vakuuttaa vain palkkatyöntekijöitä tai vain yrittäjiä, jos työttömyyskassa näin haluaa. Työttömyyskassa voisi kuitenkin päättää, että se vakuuttaa useampaa työskentelyä, esimerkiksi palkkatyöntekijöitä ja yhdistelmävakuutettuja, palkkatyöntekijöitä ja yrittäjiä, yrittäjiä ja yhdistelmävakuutettuja tai kaikkia kolmea ryhmää.
- Työttömyyskassat, jotka vakuuttavat sekä palkkatyöntekijöitä että yrittäjiä, tai jotka vakuuttavat yhdistelmävakuutettuja, tarvitsevat kaksi jäsenmaksua ja kaksi tasoitusrahastoa, sillä palkkatuloon ja yrittäjän vakuutustuloon perustuva etuus tai sen osa rahoitetaan eri tavoin (kts. edellä kuvio 2).
    - Rahoitusta koskeva muutos on huomioitu myös laissa työttömyysetuuksien rahoituksesta

5 Muut muutokset

- Esitykseen sisältyy ehdotukset myös seuraavista tilanteista, jotka olisivat muutoksia nykytilaan verrattuna:
    - Vakuutuskannan tappioiden kattaminen, kun työttömyyskassa vakuuttaa sekä palkkatuloa että yritystoiminnan vakuutustuloa
    - Vakuutuskannan luovuttaminen
    - Vakuutuskannan sulkeminen

6 Muuta huomioitavaa

- Työttömyysturvalain 6 luvun 3 a § koskee ansiopäivärahan maksamista alennettuna.
- 3 a §:n 3 momentissa säädetään, että täyden ansiopäivärahan maksaminen aloitetaan alusta, kun työnhakija on uudelleen täyttänyt palkansaajan tai yrittäjän työssäoloehdon. Esityksessä ei ehdoteta, että yhdistelmävakuutetun työssäoloehdon täyttäminen vaikuttaisi etuusoikeuteen vastaavalla tavalla.
- Yhdistelmävakuutetun työssäoloehdon täyttäminen tulisi huomioida sanotussa säännöksessä. Sosiaali- ja terveysministeriö kirjelmöi tästä erikseen mietintövaliokunnalle.